

21 cm kanon M/42

KUSTARTILLERIETS KAMRATFÖRENING
GÖTEBORG

Redaktionen har ordet

Bäste läsare !

Idag har vi lyckats få med några av våra medlemmar, som skrivit ned några upplevelser från fordom. Olle (Kryss) Eriksson har skrivit om krigsövning, Sven Einarsson om en rolig kusk och hans häst, samt Bengt Sänne som skrivit en del om den legendariske Henrik Warfvinge. Dessutom återkommer Tor S. Backlund med anfallet mot Nya Älvsborg 1719.

Vi tackar för dessa bidrag !! I övrigt finns det en del annat läsvärt i tidningen, bl.a. en vacker dikt av Per Lagerqvist. Vi rekommenderar Dig att läsa denna, orden säger mycket, speciellt nu då världen lever farligt.

Angenäm läsning önskar

Redaktörerna Gösta Andersson, Sven Einarsson och Bengt Sänne

Adress: KA-fyren, Redaktionen c/o Muséet, Box 5155, 421 05 Västra Frölunda

FÖRENINGSNÅLEN, KLUBBMÄRKET OCH BLOMSTERFONDEN

Föreningsnålen bör varje medlem ha fästad på sitt rockuppslag. Den är ett tecken på att Du tillhör en militär förening, där inga gradskillnader finns, en förening för det goda kamratskapet. Nålen kostar Kr 22:- samt porto Kr 2.50.

Klubbmärket att användas som ficklocksmärke på blazer m.m. har rönt stor uppskattning. Märket kostar Kr 40:- samt porto Kr 2.50.

Blomsterfondens medel används vid hedersbevisningar av olika slag.

Beställningar och inbetalningar kan göras direkt till skattmästaren *) eller på postgiro 45049-4. Skilj därvid noggrant på de olika posterna, t.ex. medlemsavgift, blomsterfond, föreningsnål eller klubbmärke.

*) *F n Helmer Ternegren*

Ordförandens spalt

Det är en av de sista dagarna i februari. Snön är borta och det börjar lukta vår. Jag har just återkommit från en inspektion ute i skärgården. Det är en underbar skärgård vi har. Havet låg nästan spegelblankt, klarblå himmel, fortfarande rätt kyligt, men just därför en fantastisk sikt. De enda levande varelser vi såg var gudingar och ådor som nu börjar söka varandras sällskap. Befäl och värnpliktiga, som jag var ute för att inspektera, uttryckte sin glädje över att tillhöra KA 4 och få öva i en sådan härlig terräng.

Återkommen till MKV konstaterar jag emellertid att det finns en del mörka moln vid horisonten. Vi står just inför produktionsdialogen (som det heter numera) med CM. Inför denna har vi fått nya bud om ekonomiska nedskärningar och personalminskningar inför perioden 92/93 - 96/97. Det ser ut att verkligen bli "hårda bud" som vår nye CM deklarerade vid sitt tillträde.

Flygvapnet har sitt JAS-projekt, som tar huvuddelen av Flygvapnets budget. Marinens gökunge tycks bli den s.k. Ubåt 90, som enligt direktiven skall rymmas inom marinens ram och som därmed likt gökungen knuffar ut övriga objekt ur boet. Den nödvändiga materiella förnyelse av vår krigsorganisation måste skjutas på framtiden och inskränkas till ett tiotal prioriterade områden i vårt land.

Jag hoppas dock att CM håller fast vid sitt tidigare beslut att sex amfibiebataljoner skall anskaffas till kustartilleriet. Betydelsen av dessa offensiva skärgårdsrörliga förband, som komplement till det fasta försvaret, kan inte nog betonas.

För att återgå till vad jag sade i inledningen så är i alla fall våren på väg och dagarna blir allt ljusare och längre. Framöver oss ligger vårt årsmöte den 24 april, som jag hoppas blir välbesökt. Dessutom pågår förberedelserna för vårens kamratföreningsträff. Vi står i år som värdar och har inbjudit övriga kamratföreningar i kustartilleriet till träffen, som äger rum här i Göteborg under pingsten med stor festmiddag på pingstaftonens kväll och skärgårdstur med besök på Känsö på pingstdagen. Jag räknar med att vår egen kamratförenings medlemmar ställer upp mangrant och tar väl hand om våra gäster.

Med önskan om en skön vår och sommar !!

Jack Wibring

HALLA-spalten

Vi har fått in en efterlysning från beredskapsåren. Åren 1941 - 1943 tjänstgjorde **Rudolf Mattiasson** från Viskafors någonstans i Göteborgs södra skärgård. Han var troligen kalfaktor eller hade tjänst på någon mäss. Han kallades också "Rumax" och var uppskattad revypappa och uppträdde på våra olika förläggningar i skärgården. Om någon minns honom, så vill Din son gärna ha kontakt med Dig per telefon 031 - 69 27 11 under tjänstetid. Skriftliga uppgifter mottages tacksamt under adress: Lars-Göran Mattiasson, HFE:G MKV, Box 5155, 421 05 Västra Frölunda.

Var finns alla våra kvinnliga medlemmar? Det lär finnas ett 40-tal. Kom till våra möten! Spräng in en kil i den mansdominerade kamratföreningen. Ni är också välkomna till vårt årsmöte i april. Se upprop på annan plats i denna tidning!

Våra medlemmar, inom regementet, uppmanas värva medlemmar som inte ännu är med i kamratföreningen. Vi saknar yngre förmågor som kan "ta över" ansvaret så småningom. Det är mest gamla som håller föreningen vid liv än så länge. Föreningen får bara inte dö ut med oss, den måste leva vidare! Värva medlemmar för kamratföreningens fortsatta framtid!

Med denna tidning sänder vi också med ett inbetalningskort. I år är årsavgiften 50:- kronor. De, som ej betalat föregående års avgifter, ombedes betala dessa i samband med 1991 års avgift. Skattmästaren tackar på förhand!

Kommittén för den stora kamratträffen här hos oss i maj månad har jobbat frenetiskt för att göra träffen möjlig. Alla kostnader har ju stigit så sagolikt att det inte är någon hejd på det. Men vi tror att priset inte skall avskräcka och vi har på alla sätt försökt hålla priset så lågt som möjligt. Du kan själv se på inbjudan vad Du får för pengarna! Dessutom har Du chansen att få träffa gamla vänner från förr och nu i en angenäm atmosfär. Alla är välkomna!! Se separat inbjudan!

Årsmötet avhålls onsdagen den 24 april 1991.

Muséet efterlyser fortfarande kamrater som är experter på alla huvudtjänster och som kan beskriva alla prylar. Välkomna till muséet onsdagar mellan kl 09.00 - 15.00.

Önskas köpa: KA-sabel, telefon 031-96 03 77.

Min karriär som hästkarl

Året var 1969. Tillsammans med min bästa väninna, i det följande betecknad E, blev jag erbjuden ett jobb som sommarbonde på Jerkholmen, strax söder om Askim och Hovås. Det bestod i att se till att vattna "fålar sju", som vistades i inhägnat område på Amundön. Dessutom skulle vi anförtras skötseln av en norsk fjording, som stod tjudrad i en tall bakom det kråkslott, som i två månader skulle bli vårt hem.

Vi, E och jag, ställde oss frågan om vi skulle ro i land med uppgiften. Mina meriter som hästkarl bestod i att jag som litet barn ägt en gunghäst, senare blivit bekant med ett antal kavallerister på Försvarets Läroverk i Uppsala. En gång hade jag även nöjet att åka remmalag på Visingsö. Dessutom har jag två gånger bevistat travtävlingar på Åby.

Beträffande E, så hade hon i sin gröna ungdom brevväxlat med en yngling från Hästholmen vid Vätterns sköna strand. Hon hade också deltagit i ovan nämnda remmalag. Dessutom hade hon vid flera tillfällen givit allmosor till Djurens Vänner. Med så kvalificerade kunskaper ansåg vi oss alltså kapabla till det ansvarsfulla värvet.

Det i föregående nämnda kråkslottet kan vara vårt ett helt kapitel, men endast vissa detaljer kommer här att beröras. Huset ägdes av en miljonär, som hellre såg sina pengar förräntas på banken än att satsas på husets underhåll. Vissa fönsterglas var ersatta med pappskivor och fönsterhakar saknades helt på vissa ställen. Äkta mattor i de flesta rummen, kristallkrona och romerska ringar i taket i matsalen. Badrummet (en tillbyggnad) saknade golv. Där fanns bara utlagda bräder. Dyrbara tavlor på väggarna, alltså ett Eldorado för tilltänkta inbrottstjuvar.

Men så till hästen, som stod bunden vid tallen, utanför skafferiet. En hage var ett måste och så blev det. Vi spikade upp bräder mellan träden och i hagen ingick också ett litet stall, som förut fanns på plats. I vagnsparken fanns en sulky, vilken väckte mitt intresse. Tänk om .....!! Nej, förresten, det vore nog att utmana ödet. Men kanske, ... tanken kom och gick, så även dagarna med mycket kvällsarbete. Åtta hästar att vårda och fjordingen fordrade mest tillsyn. Morgonmålet bestod (enligt order från ägaren) av en geggamoja av havre, pellets, vitaminer och mjöl m.m. Denna blandning avåts med synbarlig förtjusning varje morgon kl 06.00. För undvikande av missförstånd är ovan relaterade måltid hästens, inte min. Trots att jag är mycket blygsam av naturen kunde

jag inte låta bli att bland mina medarbetare på Sjötransporten, KA 4, skryta med mina hästar och i synnerhet fjordingen, i vars samband även sulkyn omnämndes. Då kom straffet för att jag skröt och var stor i truten. "Du, som är en sån hästkarl, ta hit hästen och sulkyn och visa upp dom"! Detta hånfullt utsagt av Sjötransportens skeppare, maskinister och övrig personal. Jag försökte avstyra det hela med diverse ursäkter: långa avstånd, möjligen regn, hästen hade ink (vad det nu var, men ordet finns i korsord och låter vederhäftigt), sulkyn behöver smörjas och däcken pumpas, hästen ovan vid trafiken, dålig kondition (hästens alltså), men ingenting hjälpte. Pöbeln pockade. Perkele, där åkte jag dit!

För genomförande av detta gigantiska projekt fordrades planering .... och rekognosering. Denna gjordes per bil via småvägar genom Hovås, Askim, Hults bro, Önnared, Fiskebäck, Påvelund och fram till KA 4. Jag visste ju inte hur kusen skulle reagera i trafiken.

Nästa fas gällde selning i trafiken. I foderkammaren fanns en hel del lädervaror till påseende, varför Nordisk Familjebok, avdelning seldon, konsulterades. Vad var: lokrem, däckelbåge, ringputa t ex? Bukgjord och fesrem hade av namnen att döma sina givna platser, men problem fanns.

Så småningom grydde dagen D. Nu Jädrar och anamma! Mat till mig och hästen. Han var lyckligt okunnig om vad som väntade honom. Med hjälp av E och diverse sakkunnigt facksnack, hängde efter mycken möda allt lädret på troliga platser utefter hästkroppen. Sedan skulle kraken bindas fast framför sulkyn. Det var väldigt svårt att få in backen, när han skulle in mellan skalmarna. Kusen började ana faen nu. Slut på sötebrödsdagarna m a o.

Jag hade i miljonärens garderob hittat en kubb å la Kronblom. Den satt som kronan på verket tillsammans med min civila klädsel. Nu var det hög tid att komma iväg. Påhejrad av E smackade jag med tungan, och så, vi förflyttade oss framåt i jämn lunk via Askim och mot Önnared. Piskan hade jag glömt, en statuspryl som jag nog inte skulle behöva.

Då hände det! I början av en uppförslinje hördes från krönet ett glatt gnägg, vilket ögonblickligen besvarades av min nu plötsligt ystre fåle, som satte iväg i våldsamt trav. En trånande hästfröken stod förväntansfullt gnäggande bakom ett stängsel. Mitt ptttrroande resulterade i absolut ingenting. Jag hade totalt glömt att även hästar har ett kön och det här exemplaret

var en vital hingst, som levte i celibat, Gud vet hur länge. Tack vare stängslet inskränkte sig mötet till ömhetsbetygelser mule mot mule. Välsignade stängsel !

Men jag då ! Jag befann mig i en prekärr situation. Ekipaget stod ute i terrängen med sulky i diket och hästen uppe på fast mark. När jag nu såg hästen så att säga underifrån i grodperspektiv, fattade jag till fullo innebörden i ordet "hingst". Nu, Sven, hade Du problem ! Då, som en skänk från ovan, uppenbarade sig, förmodligen ditkallad av allt gnäggande, odalmannen, som ägde mårren, som gnäggade och bar sig lättfärdigt åt. Han, odalmannen alltså, tittade nedlåtande ner på mig, som satt i sulky, som satt i diket och sade: "Det är till att vara ute och köra häst". De orden har gjort ont i min "kusksjäl" många år, men han är förlåten för detta, eftersom han med van hand förpassade hela ekipaget upp på vägen igen och en skärrad körsven undrade vad som skulle hända härnäst. Hästkraken uppförde sig väl på Fiskebäcksvägen, både beträffande betande hästar i hagar längs vägen och trafiken. Han var inte ens rädd för spårvägens stora blå bussar.

Nåväl, snart skulle jag göra mitt triumferande intåg på KA 4. Det var på tiden, för jag var flera timmar försenad. Vid kasernvakten stod posten och slötittade när jag kom. Förmodligen trodde han inte att detta konstiga ekipage skulle inpassera, så när vi var vid grinden skrek han: "Halt !" Jag upplyste honom om att jag inte kunde stoppa, varför vaktchefen David Brandt tilkallades. Han lär ha godkänt min ryggtavla, som försvann mot kansliet, där vi mötte verkmästare Zetterberg, som i sin förvåning cyklade i diket.

Hovarnas klapper mot asfalten lockade en del ansikten till fönstren i kanslihuset och jag fick tillfälle att lyfta på kubben. Framme vid Sjötransporten mottogs jag med viss beundran, vilket stärkte min något tilltufsade självkänsla. Hingsten förtöjdes bakom Sjötransporten och jag pustade ut efter strapatserna. Då kom budet: Hästfaen har slitit sig, finns vid kasern G". Grimman hade gått sönder. Jag fick därför låna livremmar från beklädnadsförrådet. Förflyttningen av kraken blev säregen. Tänk Er en väl utdragen lång spiralfjäder. Så blev de tänkta spåren från kasern G till hamnen. Varför hästen gick i cirklar överlämnar jag åt en hästpsykiater att besvara. Detta föranledde mig dock att börja bläddra i telefonkatalogen under rubriken "Djurtransporter".

Dock, uppeppad av mina arbetskamrater, beslöt jag att, mot alla odds, ta hem öket på egna ben, hans alltså. Kl 18.00 startades hemfärden via en annan route för att slippa den täta eftermiddagstrafiken och den där lösaktiga mårren i Önnered. Då, ... var det hänt igen. Han tappade en sko, vänster fram. På grund av begynnande trötthet hos oss bägge och hästkrakens håla, utgjorde vi säkerligen en beklämmande syn i stans västra stadsdelar. Ytterligare en sko lossnade i Askim. Höger bak. Hästen såg inte klock ut och jag kände mig som Don Quijote i "Riddaren av den sorgliga skepnaden". Vid Askimbadet rastade jag hos goda vänner, men varken socker eller vatten passade öket. E mötte upp med öl och havre (ölet till mig) men inte heller havren godtogs. Han bara slokade med huvudet och haltade vidare mot det hägrande stallet och vilan. Det tog flera dagar innan hästen blev häst igen och för min del satt sviterna i resten av sommaren. Sensmoral: "Stor i orden, faller ofta själv däri", eller hur det nu skall vara. S.E.

Hästkaren i full aktion

ANFALLET PÅ NYA ÄLVSBERG I JULI 1719

År 1719 var ett svårt år i Sverige. Karl XII hade stupat i november 1718 och på högsta nivå gick, som man säger, intrigspelet på högsta varv. Det gällde vem som skulle ha makten. Men riket var stabilt. I allt kaoset fungerade systemet och man gav inte upp.

Danskarna smidde planer på att anfälla Sverige. I första hand Bohuslän och besätta och hota Göteborg. Ett stort hinder för planens genomförande var Karlstens fästning i Marstrand. Genom en skicklig kombination av militär aktivitet och psykologisk krigföring lyckades den drivande kraften i Danmarks planer, amiralen Peter Tordenskjold, förmå kommandanten till kapitulation 15/7 1719.

Redan fyra dagar efter kapitulationen påbörjade Tordenskjolds flotta förflyttningen mot Göteborg. Det var ingen liten styrka. Från den 20 juli passerades Kalvsund, öster om Öckerö, av följande enheter: 7 linjeskepp om 45-50 kanoner, vilket blir ca 320 st 15 cm kanoner (24 pund), 1 fregatt om ca 30 st 12 cm kanoner (12 pund), 4 flytande batterier om 46 st 12-15 cm kanoner (12-24 pund). Dessa batterier hade i regel även mörsare.

2 flotte-batterier, ett om 14 st 17 cm kanoner (36 pund), ett om 10 st 30-35 cm (1-200 pund) mörsare, 1 bombardérgaljot sannolikt om 4 st 30 cm (100 pund) mörsare, 3 galärer om 3-6 st 10-12 cm kanoner, 4 mindre gallejor.

I allt 23 stridsfartyg med ca 600 kanoner, ett 20-tal större mörsare och ett 40-tal handmørsare om ca 10 cm kaliber. Härtill kom 60-80 underhållsfartyg med kulor, krut och mat. Det var alltså en flotta om närmast 100 fartyg med över 6000 man ombord. Vad man saknade var landstigningstrupper.

Den 20/7 var läget följande:

I Göteborg och de närmaste befästningarna fanns delar av Älvsborgs regemente (I 15 Borås), delar av ett Sachsiskt regemente, varför garnisonen med borgerskapets egna styrkor tillsammans torde ha uppgått till över 5000 man. Stadens vallar var i hyfsat skick.

På Nya Älvsborg fanns två kompanier ur Älvsborgs regemente, Norra och Södra Kinds, samt ett sachsiskt kompani. På Fästet fanns med artilleripersonalen totalt ca 360 man. Kommandant var överstelöjtnanten vid Älvsborgs regemente Johan Lillie. Hans hustru sägs också ha varit med där.

På Billingen (vid Nya Varvet) och Rya Nabbe (mittemot) fanns batterier. Mellan dessa var skeppsvrak försänkta. Batterier fanns också vid Tångudden (Carolibatteriet) och Käringberget). På Hisingen låg regementsstaben och en bataljon ur Skaraborgs regemente (Skövde) vid Vijk och Torlanda. Söder och norr om Göteborg fanns posteringar ur Smålands ryttare, Västgöta tremänningsregemente hade också kommit till området.

Men i flott- och fästningsstrider är det inte bara soldater det handlar om. Vilka kanoner fanns mot Tordenskjolds 600? De svenska, som hade möjlighet att verka mot hans skepp fanns på Nya Älvsborg, ett 80-tal, varav ett 20-tal 17 cm och lika många 12-15 cm. Sannolikt hade man också 2-3 st 25-30 cm mörsare. På de andra batterierna, Käringberget, Carolibatteriet och på Billingen och Rya Nabbe fanns på vardera stället ett tiotal grova kanoner (15-17 cm), men det var egentligen endast Käringberget och Carolibatteriet som vid något tillfälle sköt något skott. Man kunde knappast skjuta på längre avstånd än en km och så nära kom aldrig danskarna dessa platser. Om man nu räknar bort de skepp som inte sattes in (5 linjeskepp) och endast räknar med ena sidans kanoner (en bredsida), så pekade i runt tal 240 kanonmynningar och ett 40-tal mörsare mot Nya Älvsborgs 80-tal eldrör, varav flera naturligtvis inte samtidigt kunde riktas mot fienden. Nog hade fästningsbesättningen anledning att känna sig litet oroliga.

Under den 21 juli (se bild) varpade sig belägringsfartygen fram till Aspholmarna och Knippeholmarna. Så fort de kom inom skotthåll öppnade fästningen eld. De danska fartygen öppnade eld framåt halvelvatiden på kvällen. Beskjutningen pågick hela natten och fortsatte med få avbrott till den 24 på morgonen, då över 7000 skott och granater hade avlossats. Det ger ett medeltal på 2-3 kulor eller granater i minuten. En del av dessa kulor sitter fortfarande fullt synliga kvar i fästningens torn, en i kyrksalen i tornet.

Den 22 uppmanades fästningen två gånger att kapitulera. De insmickrande kapitulationsanbuden avvisades fränt.

Den 23 var fästningen ganska illa tilltygad. Ett krutförråd hade flugit i luften, bastionerna mot fiendesidan var svårt raserade liksom tornets tredje våning, som aldrig återuppfördes. Kommandantshuset och övriga byggnader hade i stort sett brunnit ned.

Många soldater var dödade och många kanoner var sönderskjutna. Besättningen slet med att flytta kanoner från obeskjutna delar av fästningen till nya pjäsplatser och med att bygga stormhinder i uppkomna bräscher. Sova fick man aldrig. Fästningen var som danskarna skriver ganska tyst. På kvällen den 23 kom ett kraftigt åskväder följt av regn. En stilla tanke till soldaterna utan regnkappor. Nu hade emellertid det hänt en del.

Chefen för Skaraborgs regemente, överste Stael von Holstein, hade i staben begärt att få låna ett par kanoner för att beskjuta fienden från Hisingen. Nja, det tyckte nu inte de ansvariga i staden. Fienden kunde ju ta dem om det gick illa. Men Stael v Holstein gav sig inte, han lovade att personligen ersätta pjäserna om de gick förlorade. Han fick 4 fältpjäser (sannolikt 12 cm) och en 20 cm (40 pund) mörsare.

Natten till den 24 juli släpades dessa ut till Arendal på nog så eländiga vägar, det var ju förresten även åskväder. Von Holstein slet personligen med pjäserna eldande soldaterna så för dem var nu ingenting omöjligt. I ljusningen den 24 juli öppnade skaraborgarna med artilleripersonal eld från Arendalslandet på 3-500 m avstånd i ryggen på de danska fartygen runt Aspholmarna och öster-skären. De sistnämnda nu inbyggda i Arendalshamnen. Denna eld i ryggen uthärdade inte danskarna utan drog sig nog så snabbt undan. Tre svenska galärer hindrades av motvind att effektivt kunna verka, men hade nöjet att på Lilla Aspholmen kunna lägga beslag på 4 st 30 cm (100 pund) mörsare med ammunition. Dessa stod sedan en tid på vad som nu är Gustav Adolfs torg i Göteborg.

Som i materielkrig av detta slag var antalet stupade inte så stort som i ett fältslag. På Nya Älvsborg uppgick förlusterna till 100 man varav ca 30 döda. Det innebär bortåt 30% förluster, vilket är en hög siffra. Danskarna uppgivs av Tordenskjold ha haft 40 döda och 90 sårade. En tredjedel av förlusterna hade förorsakats av egna exploderande kanoner.

Kommandanten, älvsborgaren Johan Lillie, utnämndes till friherre. Stael von Holstein blev för sin avgörande insats också så småningom friherre.

Tor S. Backlund

Bild 1. Tordenskjolds anfall på Nya Älvsborg 20-24/7 1719
 A. Ankringsplats för blockadflottan, 5 linjeskepp och ett sjuttiofotal underhållsfartyg. 18 anfallsfartyg fortsatte.
 B. Pilarna visar de anfallande fartygens väg till sina platser.
 C. De svenska batterierna, som anlades natten till 24/7

D. Batteriet vid Kärningberget

UPPROP 1

FESTMIDDAG MED DANS

Pingstaften den 18 maj träffas vi å Militärrestaurangen KA 4 för kamratlig samvaro med kamratföreningarna från övriga KA-förband.

PROGRAM

Kl 18.00 Samling å Militärrestaurangen för välkomstdrink

Kl 18.45 Festmiddag Taffelmusik

c:a

Kl 21.30 Dans Servering till självkostnadspris

Kl 0100 Festen avslutas

Pris per kuvert Kronor 200:-, inkl. drink, festmiddag med vin.

Anmäl Dig med Din dam/herre senast den 30 april per telefon 69 27 40 eller 69 27 28 under tjänstetid. Alternativt sänd ett kort med anmälan till CKA 4, Box 5155, 421 05 V. Frölunda.

Hjärtligt välkomna till en trevlig pingstaften 1991 !!

Festkommittén

UPPROP 2

Pingstdagen den 19 maj gör vi en skärgårdstur tillsammans med våra kamrater från övriga KA-förband.

Båt avgår från KA 4 hamn kl 09.45. Ankommer Känsö kl 10.30. Fältlunch utspisas omkring kl 12.00. Guidning på ön kommer att ske. Avgång från Känsö c:a kl 15.00. Ankomst KA 4 hamn kl 16.00 (c:a).

Pris för lunchen c:a Kr 40:-.

Anmälan enligt ovan senast den 30/4 1991.

Välkomna !!

Rapport från KA 4 Museum

Etapp 3 fortsätter planenligt, nu återstår endast elektriska installationer, som vi inte kan påverka - endast hoppas. Dock har MKV anslagit pengar, vilket innebär att bollen ligger hos fort-enheten, som tycks behöva några månader för arbetet. Vårt arbete inriktas nu på att i ordningställa materielen för ett mera museimässigt sätt. Detta innebär en helt ny inriktning. Vår målsättning är bl a. att ge en bild av Göteborgs kustfästningar genom tiderna. I övrigt gäller att göra materialet funktionsduglig och fin, samt tillsist göra förklarande texter, som visar vad "prylarna" använts till. Efter åtta år synes museet vara på väg att samordnas i myndighetens verk-

samhet, vilket vi tackar för. Den första påtagliga händelsen som skett är att en förreståndare ur myndigheten utsett - Museikommiténs hälsar Olle Schuttze välkommen i gänget. Om vi sedan får skriva regler och berättelsen för verksamheten, så blir allt perfekt

För KA 4 museum

Gustav Lundberg

MINDÖDAREN HENRIK WARF- VINGE

Här på Västkusten var dåvarande löjtnanten Henrik Warfvinge, oftast tillsammans med korpralen, sedermera furiren Jonsson och hans båtkapten, civile skepparen Harry Hillberg. Dessa tre var ständigt ute på jakt efter minor, som bärgades eller desarmerades, eventuellt sprängdes. Ibland omhändertogs "minkroppen" d.v.s. det som var kvar efter det tändkolven lyfts ut. Jag tror att Henrik Warfvinge och hans manns överlägset vann tävlingen på Västkusten mellan Flottan och Kustartilleriet genom att på relaterat sätt förintat ett 60-tal minor under och strax efter krigsåren 1939 - 1945.

Jag har aldrig träffat furiren Jonsson, eftersom jag kom i tjänst betydligt senare, men jag kände Henrik Warfvinge mycket väl och likaså hans båtkapten Harry Hillberg. När jag hörde historierna från Harrys sida, lät det ungefär så här: "Ja, jag var litet orolig för löjtnanten, för han hängde utanför i en seel i stäven. Jag höll stäven upp mot sjön och han höll på att kröka ut hornen, som var av bly, på en hornmina som flöt på vattnet. Jag tyckte nog att hornen var litet väl mycket krökta, för att det skulle vara behagligt. Men det lyckades så bra att vi kunde bogsra in minan i lä av Brännö, där vi sprängde den!"

Efter kriget tyckte Henrik Warfvinge, att han hade fått sådan rutin att desarmera minor, spränga eller i övrigt kunna omhänderta främmande minor, att han kände sig mogen att författa en liten skrift, vars titel i huvudsak lød: "Hur man desarmerar minor". Han sände skriften till dåvarande Kungl. Marinförvaltningen, vars minspecialister nog läste igenom hans verk och de hade bara ett ord att lägga till i titeln; nämligen ordet "inte". Det visade sig att Henrik hade mycket kontroversiella metoder för ex.vis transport av minor, som han rullade ungefär som man rullar tomfat (visserligen var tändkolven uttagen). Han kokade ur trottylen och andra smältbara sprängämnen över öppen eld (vilket man vanligen gör i vattenbad). Henrik blev en legendarisk person. Han var en mycket god och stimulerande kamrat. När kriget tog slut, hade han svårigheter att få ett arbete, eftersom han var värnpliktig officer under krigsåren. Till slut lyckades han få en "vakant befattning" vid KA 4, som skytteofficer. Han gick i pension från KA 4 och därefter som säkerhetschef vid Väst kustens örlogsbas i slutet av 70-talet.

Hans vidare öden kan jag relatera enligt följande: Efter pensionen fick han jobb som

intendent på den del av Göteborgs historiska museum, som kallas: "Militärhistoriska samlingarna", och som finns på Skansen Kronan. Jag besökte honom där vid flera tillfällen, bl.a. vid Älvsborgs Kustartilleriregementes 40-årsdag, då vi skulle utrusta en betjäning till det lilla Götiska batteriet. Vid detta tillfälle lät vi klä ut ett antal unga reservare i 1902 års uniform, d.v.s. med rundmössa och band med Kungl. Kustartilleriet i mössbandet. En stilig officer och underofficer i tidsenliga uniformer (skärmmössor, coletter, sablar m.m.) Truppen såg mycket tjugig ut, när den stod uppställd på KA 4 fotbollsplan.

Henrik har gjort modeller av såväl det inre av befästningar, som inredningar i modell av Oscar II fort, minstationer, minor m.m. Henrik var mycket entusiastisk som tekniker och han fortsatte att hålla muséet i mycket god ordning. Tyvärr är Henrik Warfvinge död sedan några år tillbaka, men minnet av honom kommer aldrig att förblekna.

Bengt Sänne

SVENSKA STÅLET BITER ...

En dag i början av februari 1943, då jag tjänstgjorde på KA 4 måldepå, fick jag order att omedelbart inställa mig på regementsstaben. Anmälan gjordes snarast. Fick då order att jag omgående skulle avresa till en stad i Skåne där jag skulle tillträda som chef för marinpost 3906 (?). Resan tog 6 timmar med tåg. På stationen stod chefen för marinposten - en flaggkorpral. Bemanningen på marinposten var minsta möjliga antal, 1 furir + 6 vpl. Alla tillhörde bemanningen på en minstation med ständigt passning dag som natt. Flaggkorpralen skulle hemförlovas och för min del var det att överta hans åligganden, bl.a. att sköta alla papper, prova och mäta alla ledningar till den fasta mineringen, samt ingå i de vaktpass som bemanningen var indelad i. Tjänstgöringen var ganska tråkig och enahanda, men det är dock en episod som jag gärna vill berätta.

En vacker februari förmiddag, med sol och klart väder, befinner jag mig på minstationen, förstrött läsande i en bok. Klockan var ungefär 08.00 på morgonen och jag befann mig ensam på minstationen. Övriga i vakten befann sig på pensionat Paradiset för frukost. (Vi åt nämligen alla måltider på ett pensionat med detta namn). Under en längre tid pågick anläggande av skyddsrum och andra försvarsanordningar, bl.a. skyttevärn m.m. Detta skedde i stadens ytterområden och parker. Plötsligt hör jag det djupa bölandet av en alarmsiren från hamnområdet. Jag rusade omedelbart upp och ut från minstationen, som låg i hamnens närhet. Hörde röster som skrek: "Han kommer rakt emot oss!" Jag tittade snabbt runt omkring och såg då att en stor flygbåt kom in från havet på c:a 200 m höjd. Jag tänkte: "Här hjälper inga bottenminor", sprang omedelbart in på stationen där jag hämtade min beväpning samt en kikare. Fort ut igen, hjälmen på huvudet, varefter jag placerade mig på minstationens tak med kikaren för ögonen. Just då hörde jag smällen av ett skott från en lätt kanon. Detta visade sig vara ett vådaskott, som avfyrades från en av de fyra hjälpvedettbåtar som just då låg i hamnen. Detta vådaskott gick rätt in i stan och gick in genom ett öppet kontorsfönster, därefter in i ett innanförhängande rum där projektilen exploderade. Ingen befann sig på kontoret som väl var.

Jag kände spänningen krypa längs ryggraden, jag satt ju s.a.s. på "första parkett". Det ankande planet var tyskt och kom ganska så långsamt närmare. Nu började hjälpvedettbåtarnas kanoner att rikta in sig. Svarta "puffar" syntes framför och bakom planet. Flygplanet gjorde ingen som helst ansats att gira undan.

1943 fick verkningseld inte avfyras mot främmande föremål, först skulle varningsskott skjutas. Detta enligt bestämmelserna.

Flygbåten befann sig alldeles utanför hamnen och jag kunde tydligt se piloten, som pekade ut någonting för en annan person som filmade. (Troligen filmades försvarsanläggningarna). Bägge skrattade. På grund av den ringa höjden och kikaren, så såg jag allt hur nära som helst. Tänkte faktiskt att jag skulle pricka dem med geväret. Rätt vad det var fick jag se att någon av våra kanoner fått in en träff i höger motor på flygbåten. Troligen var det någon av båtarnas besättningar som tyckte det var bedrövt att inte få skjuta verkningseld, så han satte skottet där det skulle vara. Kanske han ansåg skottet vara ett vådaskott. Vad vet väl jag! I varje fall hörde jag hur besättningarna hurrade.

Flygplanet störtade tyvärr inte, men från högra motorn kom eldslågor och svart rök. Jag såg piloten gestikulera och strax därefter girade planet undan och stack iväg åt det håll det kom ifrån.

Så långt jag kunde se, så bolmade det ut svart rök från dess motor. Om planet tog sig hem eller ej finns det ingen uppgift om. I varje fall fick det sig en påminnelse om att det svenska stålet kan bita ifrån sig när det verkligen gäller.

GA

ETT KRIGSÖVNINGSMINNE ...

En story nu jag vill berätta om mig som kanske kan väcka nå't minne hos Dig. Det börjar med övning i syd och i öst och slutar med resa till hemmet som tröst.

Med denna Ove Törnqvist-inspirerande början fortsätter jag som följer:

I september 1955 blev jag tillsammans med några underofficerare uttagna till vägpatruller för ett rörliga kanonbatteri, som skulle delta i en stor krigsövning i södra delen av vårt land.

Tillsammans med vännen Hagelbrandt och två kvinnliga bilkåristor från Kungsbacka, skulle vi färdas med en lastbil och rekognosera lämpliga vägar och uppsamlingsplatser. Eftersom lastbilshyten endast hade plats för tre personer, så fick en av oss två gentlemän sitta på lastbilsflaket. För den som satt inne i hytten var färden ganska angenäm, men den andre förbannade sin otur då det var rätt kyligt vid denna tid på dygnet och solen lyste med sin frånvaro. Vi var ju fortfarande unga män vid den tiden, så vi genomlevde påfrestningen utan besvär. Åtminstone han som satt inne i hytten hos bilkåristerna. Efter många mils "skumpande" nådde vi målet för vårt uppdrag.

Vi var självfallet ganska trötta och tyckte att det skulle bli skönt med litet avkoppling och vila. Jo pyttssan! Efter bara en halvtimme kom det order från övningsledningen att jag omedelbart skulle infinna mig på den tillfälliga expedition som fanns i terrängen. Där fick jag följande order: "Ni skall om 2 timmar sätta Er på tåget till Göteborg och där skall Ni utrusta Er för nästa uppdrag!" Anmälan skulle ske till staben KA 4. Jag fick reda på att jag skulle ersätta löjtnant Grewin, som under en idrottstävling i utlandet hamnat på

sjukhus. I hans ställe skulle jag ta befälet på en Ksrr någonstans i östra delen av landet.

Naturligtvis blev jag ganska så sur till sinnes, men lättade denna betydligt när jag träffade min ställföreträdare på Göteborgs Centralstation. Det var nämligen min gamle vän och idrottskamrat Ivar Holgersson. På tåget från Göteborg till bestämmelseorten pratade vi om gemensamma vänner och givetvis även om vårt blivande uppdrag.

Sent på eftermiddagen nådde vi målet för den landfasta delen av resan. Innan vi fortsatte med båt, bjöd trossbatterichefen Olle Hellgren på en stadig middag, varefter vi embarkerade båten för transport till övningsplatsen. Vid framkomsten dit stod "mottagningskommittén" med kapten "Fritte" Fredriksson i spetsen och hälsade oss välkomna. När vi blivit anvisade övningsmateriel och förläggning, fick vi omedelbart ta hand om den värnpliktiga bemanningen och med dem sätta igång med övningar. Detta höll vi på med ända tills krigsövningen började då övningarna skulle omsättas praktiskt. Då hade vi jobbat nästan dag och natt och var mycket slutkörda. Under krigsövningen försökte den "leda fi" störa oss på alla sätt, men misslyckades totalt. Trots allt slit så hände det också roliga saker: En sen och mörk kväll när den nästan två meter långa Holgersson kom tillbaka till förläggningen från ett besök på mässen, hade han en lång blödande reva på kinden. "Har Du blivit överfallen"?, frågade vi. "Nej, jag bara gick och välte", svarade Holgersson.

Så småningom tog krigsövningen slut och återställningen påbörjades och avslutades. Därefter företog vi hemresa till våra kära i Göteborg och ett minne rikare.

Olle X (Kryss)

Stridsvagn M/39?

UPPROP 3

Årsmöte avhålls onsdagen den 24 april kl 18.00 i Bohussalen. Gemensam middag serveras efter mötet på officersmässen. Anmälan senast den 19 april per telefon 69 21 82 eller 69 27 28 under tjänstetid.

OBS! Muséet har öppet för visning från kl 16.30.

UPPROP 4

Känsödagen avhålls lördagen den 6 juli. Båt avgår från KA 4 hamn kl 09.15. Vakten anvisar. Beräknad återkomst till KA 4 omkring kl 15.30. Lunch kan erhållas till självkostnadspris. Anmälan före den 23 juni per telefon 69 27 40 under tjänstetid. Efter den 23 juni per telefon 69 23 08, 69 23 09 eller 69 23 10 under tjänstetid. Sista dagen för anmälan 1 juli. Vänligen uppge antal deltagare samt önskemål om lunch.

Hjärtligt välkomna !

Följande Veteraner erhåller veteranmärket vid årsmötet:

Kenneth Persson
Sune Forsmark

NYA MEDLEMMAR

Birger Johansson, Torstlanda
Kjell Ohlsson, Västra Frölunda
Arne Warnström, Norrtälje
Per Rinman, Källered (vald till bästa kamrat 1990. Har erhållit kamratföreningens standar och ett års gratis medlemskap).

DIKT

Stryk grubblen från Din panna
och gå i striden ut
att våldet övermannas
Din tankes strid är slut
I andens vapenlekar
ej någon seger vinns
mot den som blint förnekar
att någon ande finns.

Barbaren väljer vapen
Du välj må som han
När vilddjur öppnar gapen
ej tanken tala kan
Res mäktigt andens fäste
i denna värld av hot
och krossa ormars näste
med mänskodjurets fot.

Blott dären tror det goda
ej fötts att bära svärd
om ondskan än må bloda
och söla ner en värld
Var viss ! Om Du ej värna
nu vill Din tro i strid
skall ingen morgonstjärna
inviga en ny tid.

(Per Lagerqvist -39)

ROLIGA HISTORIER

I början av sin regeringstid var Tage Erlander på semester hemma i Värmland. En dag kom han i samtal med en gammal gumma: "Han ä värmlänning, där hörer ja. Va ä han för sorts kar ?"

"Statsminister";

"Ä han statsminister ? Ä värmlänning ?"

"Ja, nog är jag det, och utrikesminister Undén är också värmlänning".

Gumman funderar en stund och undrar sedan: "Ha skåningera tagge slut ?"

Militär skjutövning. Specialtrimning av vpl Karlsson under överinseende av furiren. Distans 300 meter. Endast bommar. Förflyttning till 200-metersvallen. Samma resultat. Framryckning till 100 meter. Återigen bara bommar. Då ilsknar furiren till och skriker: "Stå upp ! Bajonett på ! Storma måltavlan !"

Ur årsmötetsprotokollet: "Emedan förra sekreteraren avflyttat från orten och protokollet från föregående årsmöte icke kunnat återfinnas tillstyrktes och antogs förslag att protokollet från föregående årsmöte skulle godkännas i den ordalydelse det skulle ha haft därest det hade återfunnits."

En bonde i Småland stod inför rätta, tilltalad för stöld av ett fickur i guld. Bonden nekade envist att ha någonting med stölden att göra. Efter många misslyckade försök att snärja honom suckade domaren till sist: "Eftersom inga bevis har kunna frambringas, så får vi frikänna Er från ansvar !" Bonden sken upp som en sol och sa: "Betyder det att jag får behålla klockan ?"

Drängen Per skall gifta sig och möter sin kollega Jöns, vilken alldeles nyligen varit med om saken, han hade just gift sig med en föga vacker med jättesnäll piga. Per ville ha litet tips om det här med giftermål, så han pumpar nygifte Jöns: "Hårre myttje tog prästen för vigseln ?" "Han sa atte je feck ge va ja ansåg de vara värt." "Hårre myttje gav du då da ?" "Ejn krona !" "Va sa prästin då da ?" "Han sa int nå. Han bara titta på bruda å gav mig 50 öre tebaka !"

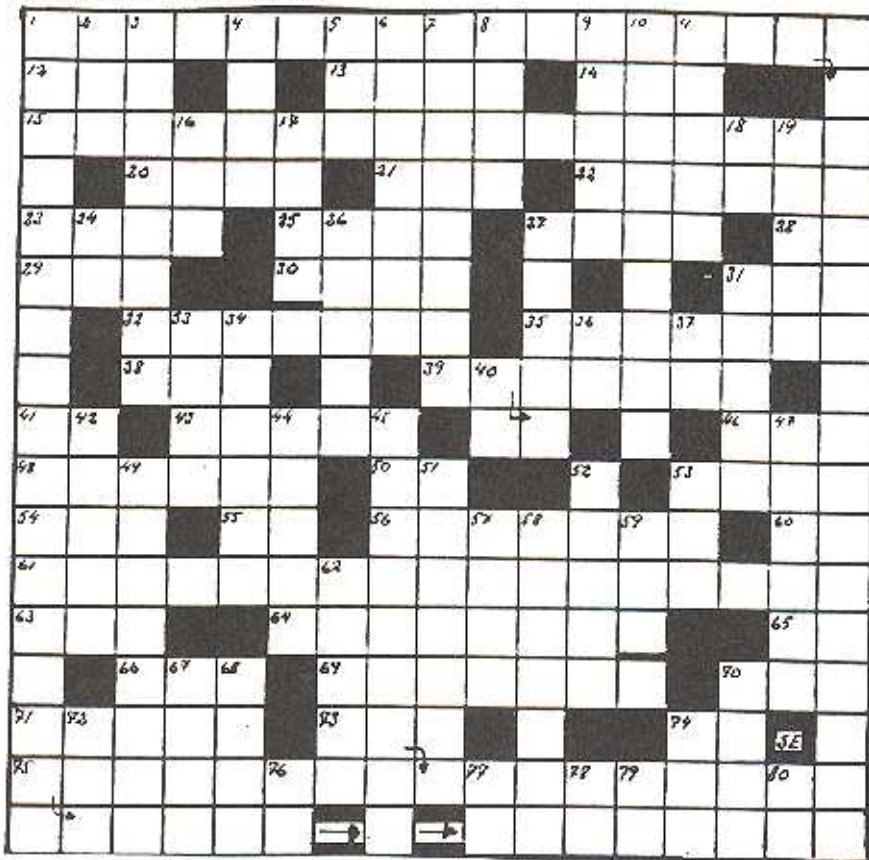
En präst var på resa i Småland och gästade en familj, som hade det litet trångt med utrymmet. Han fick dela rum med yngste pojken som inte var mer än fem år gammal. När prästen kom in i rummet för att lägga sig låg femåringen på knä vid sängen. Prästen tyckte det var riktigt rörande med en liten gosse så andaktsfullt försänkt i bön, varför han stilla knäföll vid andra sidan sängen och knäppte händerna. Då höjde gossen blicken och sa: "Hörru farbror, vad gör Du ?" "Detsamma som Du, min lille gosse !" "Då blir nog morsan förbannad, för pottan står på den här sidan !"

Taxeringsnämnden beviljade ett år en jordbrukare avdrag för inköp av 20 kycklingar. Då inga inkomster av ägg upptagits i följande års deklaration skrev nämnden till bonden och frågade om anledningen. Svaret kom omgående. Där stod: "Då 19 av den inköpta kycklingarna visade sig vara tuppar har den ensamma hönan haft annat att tänka på än att värpa ägg !"

Kålle kommer inklivande i kemikalieaffären med en tomflaska i högsta hugg och gör sin beställning enligt följande: "En 75:a T-sprit, fröken lella, men använd inte fotogentratten idag för jag skall ha främmande !"

De postala formaliteterna hade på 1910-talet svårt att tränga norrut. De gamla rallarna var inte så kinkiga med legitimationer och sånt - de krävde sina postanvisningar och snuspaket, punkt och slut. Så här kunde det låta på posten: "Finns he nån post åt jag ?" "Kanske det, vem är "jag" då ?" "He står fäll på kuverte ?"

Den något kalkige majoren är med Uddevalla-infanteristerna på höstmanöver och inspekterar en framryckande fiendestyrka genom kikaren. "För tusan hakar, det springer omkring en massa tokdårar i grötrock mitt i eldlinjen" skriker majoren. Kompanichefen lånade kikaren och konstaterade, att det inte är frågan om bassar i grötrock utan att det endast är en flock tranor. "Märkligt, muttrar majoren, att jag fått en så dålig syn på gamla dar .... Tänka sig, tranor .... Men var i helskotta har tranorna fått grötrockarna ifrån ?"

Korsord 2/90 vanns
av följande:

1 Pris
Jan Andersson,
V. Frölunda

2 Pris
Eric Blomberg,
Hisings-Backa

3 Pris
Jack Wibring,
Göteborg

Pristagarna har
erhållit sina priser.
Vi tackar för visat
intresse !

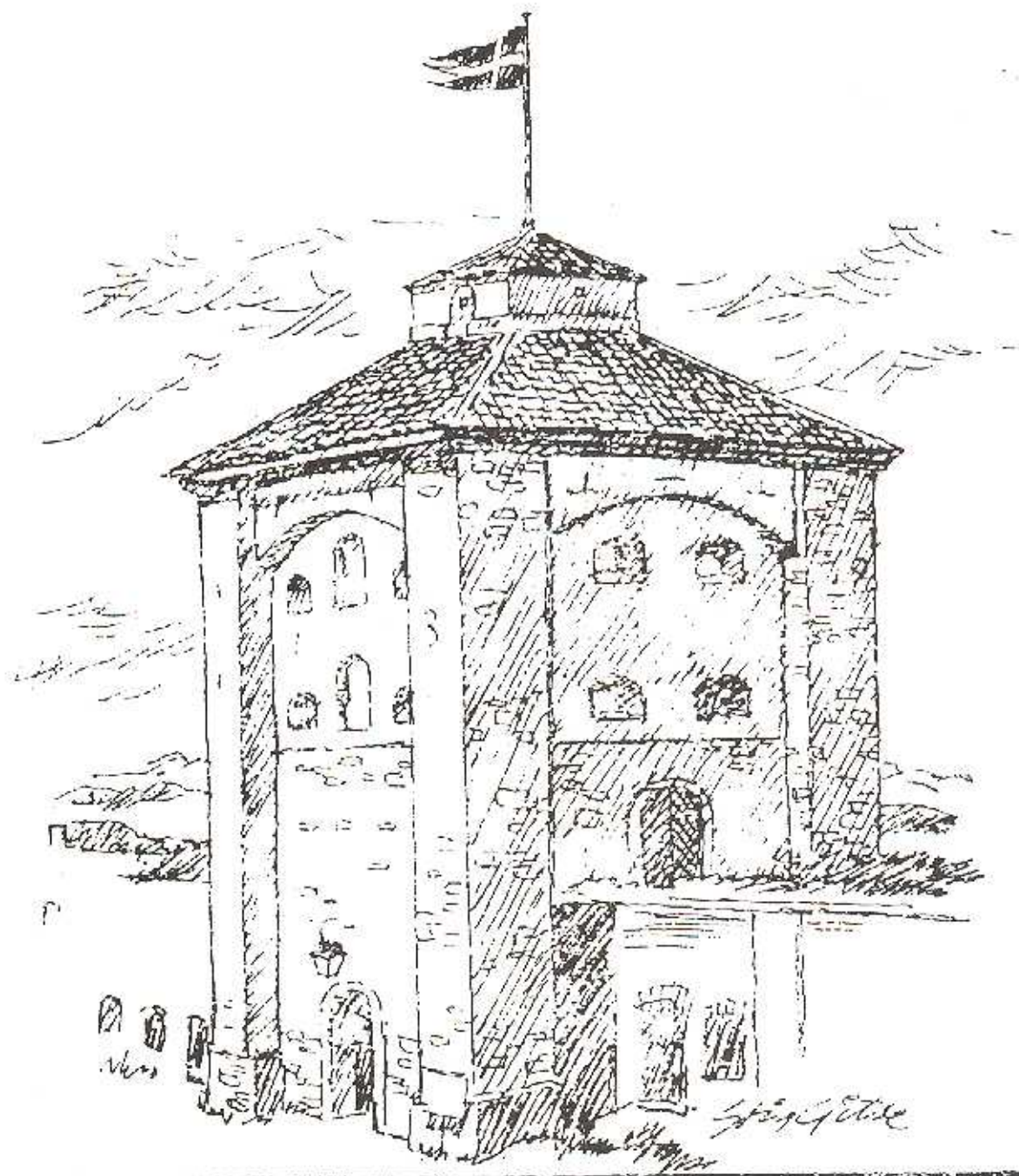
Vägrätt:

1. Hulsterström ingick i sådan förut.
12. Öra.
13. Kvinnonamn.
14. Dorsk.
15. Finns på vissa caféer.
20. Statligt verk där 18 lod ingår.
21. Ovalt.
22. Så har man tätat rutan.
23. Fristad.
25. Danskinfluerat mansnamn.
27. Ungersk politiker.
28. Kors då: Det är ju han som gjort krysset.
29. Några av tio.
30. Oration.
31. Slussplats.
32. Hälsoce.
35. Ledagårdsfyrmon.
38. Gute.
39. Smaksatt med en.
41. Kan man ta det med.
43. Welles.
46. Frihetsslängtanse person.
48. Verkan.
50. Bolag.
53. Kvinnonamn.
54. Antal.
55. Missnöjesjud.
56. Mjölseort.
60. Storlek.
61. Införandesammankomst.
63. Nykterhetskämpar.
64. Seriefigur.
65. Arbete.
66. Spira.
69. E; "falbar".
70. Hemvisten.
71. Snart.
73. Snopen.
74. Engelsk herre.
75. Samfördsunderrättelse.

Loarditt:

1. Glöm inte att reservera tid för den till Pingsten.
2. Ryka.
3. Jeanne d'Arc var en sådan.
4. Tömligen kassa.
5. Militär och president.
6. Muller och dån.
7. Bestyrkanden.
8. Ceylon- och kinaprodukt.
9. Divergerande.
10. Lotsar över havet.
11. Stad.
16. Karossering.
17. Försvenskad klisterrensa.
18. Hör inop med 20 väg.
19. Där finns karavanseröjer.
24. Ho.
26. En av museerna.
27. Är Clo på andra sidan Kolen.
31. Livsfarodénheten.
33. Instrument.
34. Gnagarnaste.
36. Finns.
37. Hotad industri.
40. Våra "hänglar".
42. Knöaktigt.
44. Det kan man få på ballen.
45. Giftsjukdom.
47. Antal.
49. "Plåtslagare".
51. Flytetygsalong.
52. Där fick Moses taviorna.
53. International Tracing Machine.
57. Fndager.
58. Siljano.
59. Kungliga Segelsällskapet.
62. Framtidsdrom.
67. Piffig.
68. Sköneort.
70. Livlighet.
72. Material.
74. Snabb orlogsman.
76. Sjöfart.
77. Civilstånd.
78. Marja Tengius.
79. Vakaier.
80. Otaajuret, Du vet.

Lösningarna insändes senast den 15/5 1991 under adress: KA-fyren, c/o Muséet,
Box 5155, 421 05 Västra Frölunda. Märk kuvertet "korsord". 1:a pris 2 st LP-skivor
med KA-marscher. 2-3 pris 1 st dito.

KUSTARTILLERIETS KAMRATFÖRENING
GÖTEBORG